

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра теорії спорту та фізичної культури

Линець М. М.

ЛЕКЦІЯ

на тему

**«СИСТЕМИ ЗМАГАНЬ У КОМАНДНИХ ІГРОВИХ ВИДАХ
ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ НА СВІТОВОМУ, ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА
НАЦІОНАЛЬНИХ РІВНЯХ».**

з дисципліни

«ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ»

для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
ХІ-й с. (денна форма навчання), ХІІІ-й с. (заочна форма навчання)

ЛЬВІВ - 2024

1. Системи змагань з баскетболу на світовому (FIBA), європейському та національному рівнях.
2. Системи змагань з волейболу на світовому (FIVB), європейському (CEV) та національному рівнях.
3. Системи змагань з гандболу на світовому (IHF), європейському та національному рівнях.
4. Системи змагань з хокею на світовому (IHC), європейському та національному рівнях.
5. Системи змагань з футболу на світовому (FIFA), європейському (UEFA) та національному рівнях.

Системи змагань з баскетболу на світовому (FIBA), європейському та національному рівнях. Спільні та відмінні компоненти системи змагань з баскетболу на світовому (FIBA), європейському й національних рівнях та системи змагань NBA.

Чемпіонати світу з баскетболу для національних збірних команд проводяться з 1950 р. з періодичністю один раз на чотири роки. До 2019 р. у фіналі змагалися 24 команди. З 2019 р. склад команд у фіналі розширився до 32 команд.

На першому етапі змагань учасники поділяються на вісім груп по чотири команди. У групах проводяться змагання за коловою системою. По дві кращі команди з кожної групи виходять до групового етапу турніру.

В груповому етапі 16 команд поділяються чотири групи. На цьому етапі кожна команда грає з кожною командою своєї групи, окрім команд, з якими зустрічалися на попередньому етапі. По дві команди з кожної групи виходять до плей-офф.

На етапі плей-офф 8 команд поділяються на дві підгрупи і за системою прямого вибування розігрують чемпіонський титул.

Переможці підгруп зустрічаються у фінальному матчі за 1-ше та 2-ге місце. Команди, що програли у півфінальних матчах зустрічаються у боротьбі за бронзові медалі.

Чемпіонат Європи з баскетболу, відомий як **Євробаскет** - міжнародний турнір серед чоловічих збірних команд з баскетболу країн Європи. Проводяться під егідою Міжнародної федерації баскетболу (ФІБА) з періодичністю раз на чотири роки. Перший турнір проведений в 1935 році у Швейцарії. З 1938 року проводиться аналогічний турнір для жіночих команд. До чемпіонату 2017 р. проходив через кожні два роки.

В фінальній частині турніру беруть участь 24 команди. Вони розподіляються на чотири групи по шість команд. У групах проводяться змагання за коловою системою. По чотири кращі команди з кожної групи проходять до наступного етапу турніру.

У плей-офф, починаючи зі стадії 1/8 фіналу 16 кращих команд виявлятимуть переможця в одноматчевих протистояннях за системою прямого

вибування. Ці команди розподіляються на дві підгрупи по 8 команд в кожній. В ¼ фіналу виходять по 4 команди-переможці з кожної підгрупи. Переможці півфінальних зустрічей у підгрупах виходять до фіналу. Програвші команди півфінальних зустрічей змагаються за бронзову нагороду.

Система баскетбольних ліг Європи являє собою серію взаємопов'язаних змагань між баскетбольними клубами Європи. Ґрунтується на принципі ротації у класі між турнірами.

Європейські турніри професійних баскетбольних клубів проходять у трьох взаємопов'язаних лігах і мають ієрархічну структуру:

- Євроліга;
- Кубок Європи (Eurocup);
- Кубок Виклику (EuroChallenge).

Євроліга (англ. EuroLeague) - європейський баскетбольний турнір серед професійних чоловічих клубів з країн, що є членами FIBA Європа. Починаючи з сезону 2010/11 турнір називається Turkish Airlines Euroleague - авіакомпанія Turkish Airlines уклала 5-річний спонсорський контракт з Євролігою, у 2013 році контракт було продовжено до 2020 року, у 2020 році контракт було продовжено до 2025 року.

Найтитулованіший клуб Європи - "Реал Мадрид", який виборов Кубок 10 разів. За кількістю титулів серед країн першість за Італією та Іспанією – їхні клуби ставали володарем кубка по 13 разів. У фіналі «Євроліги» найчастіше (18 разів) грав "Реал Мадрид"

Перший розіграш «Кубка європейських чемпіонів» відбувся в 1958 р. і проводився під егідою Міжнародної федерації баскетболу (ФІБА) до літа 2000 р.

Внаслідок фінансового конфлікту в сезоні 2000/2001 стартували два незалежних турніри: «Суперліга ФІБА» та «Євроліга УЛЕБ». Через невщухаючий конфлікт ФІБА кілька разів змінювала назви своїх турнірів («Євроліга ФІБА», «Кубок Європи» тощо). Натомість, «Євроліга УЛЕБ» залишалася незмінною, більш престижною та комерційно успішною. З сезону 2008/09 ФІБА та УЛЕБ дійшли згоди. «Євроліга» стала правопримемником «Кубком європейських чемпіонів» і основним турніром. Другий за рангом турнір (колишній «Кубок УЛЕБ») – «Єврокубок». Третій (колишній «Євроліга ФІБА») – «Кубок Виклику».

Проведення турнірів «Євроліга» та «Кубок Європи» відбувається під контролем Союзу європейських баскетбольних ліг (ULEB), яка створена для розвитку професійного баскетболу в Європі. «Кубок Виклику» проводиться під егідою ФІБА Європа (FIBA).

Між цими Лігами відбувається ротація клубів: кращі з нижчих підвищуються в класі, а гірші – понижуються. Так, два фіналісти третього за престижністю турніру, «Кубку Виклику», отримують право грати наступного року у другому за престижністю турнірі, «Єврокубку». Переможець «Єврокубку» наступного року може грати у першому за престижністю турнірі, «Євролізі». Команди, що не проходять кваліфікаційний

етап «Євроліги», вибувають у регулярний сезон «Єврокубку» і аналогічно з другої до третьої Ліги.

До сезону 2010-2011 рр. включно у кваліфікаційному раунді серед 16 клубів розігрувалися ліцензії до групового турніру в 2-3 раундах кваліфікації.

З сезону 2011-2012 рр. формат кваліфікації «Євроліги» був змінений - звання переможця розігрувалося за участю 8 клубів за олімпійською системою.

Починаючи з сезону 2015-2016 рр. замість кваліфікації запроваджено систему довгострокових ліцензій, ґрунтуючись на клубному рейтингу «Євроліги», чемпіонстві у національних турнірах, переможець «Єврокубку» та фіналіст турніру (з сезону 2019-2020) та володар уайлд-кард.

Наступним етапом розіграшу «Євроліги» є регулярний сезон.

До сезону 2015-2016 рр. в ньому брали участь 24 команди, які були поділені на чотири групи по шість команд, які змагалися між собою за коловою системою «кожен-з кожним». По чотири команди з кожної групи виходили до наступної стадії турніру -Топ-16. Матчі проводилися в четвер та п'ятницю. Раунд Топ-16 проводився у чотирьох групах по чотири команди в кожній за коловою системою. По дві команди з групи виходили до ¼ фіналу, де проводили зустрічі в режимі плей-офф до трьох перемог. Вирішальна, зустріч проводилася на майданчику команди, яка мала вищий рейтинг за результатами попереднього раунду.

Чотири кращі команди проходили до фінального раунду, який відбувався у заздалегідь визначеному місці впродовж трьох днів. В перший день проводились півфінальні зустрічі, в другий – відпочинок, третій день- титульні матчі та за бронзові нагороди.

В сезоні 2016-2017 рр. кількість команд у груповому турнірі було скорочено до 16 (11 команд з постійною ліцензією та 5 команд з однорічною) і раунд Топ-16 було скасовано. В регулярному сезоні команди грали в одній групі між собою по два матчі за коловою системою. В плей-офф проходило 8 найкращих команд, де кожна команда мала виграти три матчі для проходження далі. У випадку, якщо команди мали однаковий результат, додавався п'ятий матч. Команда з вищою позицією за результатами регулярного сезону грає перший, другий та п'ятий (за потреби) матчі вдома.

Переможці плей-офф виходять до турніру Фінальної Четвірки. Команди грали між собою один півфінальний матч у п'ятницю. У суботу проходив фінальний матч та матч за третє місце

У сезоні 2019-2020 кількість команд у груповому турнірі було збільшено до 18 за рахунок володарів уайлд-кард та фіналіста «Єврокубку». Система змагань залишилась незмінною. В межах регулярного сезону проводиться 34 матчі.

За прикладом NBA ведеться обрахунок різноманітних компонентів змагальної діяльності, які в подальшому оприлюднюються у ЗМІ. Розраховується так званий «рейтинг сили команди» (Power Rankings). Рейтинги сили (PS) в баскетболі складаються, починаючи зі початку сезону і систематично оновлюються після з врахуванням результатів зіграних командами матчів за звітний період. «Рейтинг сили» команди це розрахунок її можливостей по відношенню до інших команд в лізі, конференції чи дивізіоні. Командам присвоюються місця (у прийнятій методиці нарахування балів за

основними критеріями оцінювання) і вони розташовуються від нижчого місця (найменша кількість балів сили) до вищого. Також вказуються переміщення команд у рейтингу сили із зазначенням “плюсової чи мінусової динаміки” стосовно займаного командою місця у попередній класифікації РС.

Критерії оцінки команд:

1. Якість ростера – оцінка таланту та майстерності гравців основного складу та гравців, що виходять на заміну, а також глибина ростера на кожній ігровій позиції.
2. Командна хімія — рівень злагодженості взаємовідносин у команді, зіграність команди, психологія (контакти між гравцями, сприйняття гравцями ідей тренера та його методики роботи).
3. Статус (психологія переможця) - переможна історія команди, її традиції. Вважається, що "психологія переможця" може визначити результат.
4. Хід трансферів – оцінка роботи менеджерів та тренерів на трансферному ринку, і як вони можуть позначатися на грі команди.
5. Потенціал команди (як високо команда може піднятися у турнірній таблиці) — оцінка щодо можливості кожної команди пройти до Фіналу Чотирьох :
 - команди-фаворити, на потрапляння до Фіналу чотирьох і виграш титулу (оцінюються в 9-10 балів);
 - команди, які прагнуть і мають хороші шанси, пройшовши до етапу плей-офф (оцінюються в 7-8 балів);
 - команди, чиє потрапляння до плей-офф вже саме по собі стане подвигом (оцінюються в 5-6 балів).
6. X-фактор - люди чи обставини, які можуть позитивно вплинути на результат сезону (до 3 балів).

Окрім титулу та призових місць визначаються кращі гравці, тренери та менеджери. Загалом дванадцять позицій.

Таким чином, власники «Євроліги» знаходять ще в пошуку оптимального складу клубів та ефективного регламенту проведення змагань. Окремі регламенти проведення змагань запозичені з NBA (груповий турнір, плей-офф до трьох перемог, вирішальна гра у плей-офф на полі команди з кращим рейтингом за результатами попереднього етапу), а інші з досвіду ФІБА.

Системи змагань з волейболу на світовому (FIVB), європейському (CEV) та національному рівнях

Чемпіонат світу з волейболу — міжнародний турнір для чоловічих національних збірних команд з волейболу, що проводять раз на 4 роки під егідою Міжнародної федерації волейболу (ФІВБ).

Рішення про проведення чемпіонатів світу прийняте ФІВБ у 1948 р. Перший чемпіонат світу з волейболу серед чоловіків відбувся в 1949 р. З 1952 р. проводять аналогічний турнір для жінок.

У перших п'яти чемпіонатах участь могли брати всі команди, які подали заявку. З 1966 р. частину учасників почали відбирати за результатами континентальних першостей і попереднього чемпіонату світу, решта за результатами кваліфікації. З 1998 р. всі учасники (крім звільнених від відбору переможця попередньої першості та діючого чемпіона світу) кваліфікуються тільки за результатами відбіркового турніру.

Рекорд відвідуваності ігор Чемпіонату світу встановлено 30 серпня 2014 р. на Національному стадіоні у Варшаві на матчі між збірними командами Польщі Сербії - 61,5 тис. глядачів. Призерами Чемпіонатів світу станом на 2022 р. ставали національні збірні команди 18 країн.

На Чемпіонаті світу з волейболу В 2022 році було зіграно 52 матчі – 30 із них пройшли в Словенії, а 22 – у Польщі.

До фінальної частини турніру виходять 24 команди серед яких:

- команда країни-організатора Чемпіонату світу; діючий чемпіон світу;
- 10 команд від континентів за результати попередніх континентальних чемпіонатів;
- 12 команд, що обираються ФІВБ за підсумками світового рейтингу з врахуванням спортивних та маркетингових чинників.

Команди розподіляються на шість груп (А, В, С, D, E, F), в яких збірні змагаються за коловою системою. По дві команди з кожної групи і чотири кращі команди, що посіли 3-ті місця у групах виходять до плей-офф. Потім розпочинається розіграш плей-офф. В 1/8 фіналу перша команда за сумарним рейтингом першого етапу зустріне з 16-ою командою, 2-га з 15-ою і т.д.

Рейтинг визначається за такою системою підрахунку очок:

- перемога з рахунком 3:1 та 3:0 – 3 очка;
- перемога з рахунком 3:2 – 2 очка;
- за поразку з рахунком 2:3 – 1 очко.

За умови рівності очок переможець визначається за результатами зустрічі між цими командами, за співвідношенням партій, за співвідношенням м'ячів.

Першу і другу команди розводять по різних половинах турнірної сітки. Вони можуть зустрітися лише у фіналі.

Переможці виходять до ¼ та ½ фіналу. Переможці ½ фіналу розігрують титул, а команди, що програли – бронзові нагороди.

Ліга чемпіонів ЄКВ (CEV Champions League) — щорічний волейбольний турнір за участю найкращих європейських клубів, що проходить під егідою Європейської конфедерації волейболу (ЄКВ). Розігрують як чоловічі,

так і для жіночі клуби. Ліга Чемпіонів є правопріємником Кубка європейських чемпіонів, який проводився з 1960 р.

Станом на 2022 р. проведено 22 турніри Ліги Чемпіонів. З врахуванням Кубка європейських чемпіонів відбулося 65 турнірів.

Спочатку на всіх етапах турніру діяла система ігор з вибуванням, на кожній стадії переможця визначали за результатом двох матчів. У 1965—1971 роках змінили формат фіналу: у випадках, коли фіналісти обмінювалися перемогами, проводили третій матч на нейтральному майданчику. З 1972 до 1988 рік турнір складався з кількох етапів, які проводили за кубковою системою, фінальна стадія була одноколовим турніром чотирьох команд. Згодом з'явився груповий етап, плей-офф та вирішальна стадія турніру — «Фінал чотирьох» (півфінали та фінали за 1-е і 3-є місця, які проходять в одному місті за два дні).

Сучасний турнір Ліга Чемпіонів проходить у два етапи:

1 етап- кваліфікаційний турнір за системою плей-офф із двох матчів для команд країн-членів ЄКВ (26 країн). В ньому розігруються два місця на другий етап. Дві кращі команди кваліфікаційного турніру проходять до другого етапу і приєднуються до 18 команд, визначених ЄКВ за спеціальною системою рейтингування клубів у трьох попередніх сезонах (у сезоні 2021/22 були представники 9 країн). Решта команд кваліфікаційного турніру розігрують Кубок ЄКВ.

Пріоритетом при розподілі місць у групах була загальна кількість перемог, потім кількість набраних очок, співвідношення виграних та програних партій, співвідношення м'ячів, результати особистих зустрічей. За перемоги з рахунком 3:0 та 3:1 команди одержують по 3 очки, за перемоги 3:2 – по 2 очки, за поразки 2:3 – по 1 очку, за поразки 0:3 та 1:3 очки не нараховуються.

2 етап – основний. Основний турнір складається з попереднього етапу та плей-офф. На попередньому етапі 20 команд-учасниць розбито на 5 груп. У групах команди грають у два кола по коловій системі. Розподіл місць у групах та нарахування очок за перемоги та поразки здійснюється за такою ж системою, що й у кваліфікаційному раунді. При визначенні місць у підгрупі пріоритет надається команді за кількістю набраних очок у підгрупі, співвіднесення виграних і програних партій, співвідношення м'ячів, результати особистих зустрічей.

У 1/4 плей-офф виходять переможці груп і три команди з п'яти, які мають найкращі показники серед тих, що посіли другі місця.

8 команд-учасниць 1/4 плей-офф діляться на пари та проводять між собою по два матчі з роз'їздами. Переможцем пари виходить команда, яка здобула дві перемоги. У разі рівності перемог переможцем стає команда, яка набрала в рамках двоматчевої серії більшу кількість очок (за перемогу 3:0 та 3:1 дається 3 очки, за перемогу 3:2 – 2 очки, за поразку 2:3 – 1, за поразку 1 :3 та 0:3 очки не нараховуються). Якщо обидві команди набрали однаково кількість очок, то призначається додатковий («золотий») сет, який переміг у якому виходить у наступний раунд змагань. Система 1/2 плей-офф аналогічно 1/4. Переможці півфінальних пар виходять у фінал.

Фінал проводиться з одного матчу на нейтральному полі.

Окрім володаря Кубка Чемпіонів визначається найкращий гравець.

Системи змагань з гандболу на світовому (ІНФ), європейському (ЕНФ) та національному рівнях

Ліга чемпіонів ЄГФ– головний клубний турнір гандбольних клубів Європи. До сезону-1993/94 мав назву Кубок європейських чемпіонів. Проводиться під егідою Європейської федерації гандболу (ЕНФ) щорічно з 1956 року для чоловічих команд і з 1961 року — для жіночих. Приз для переможців Кубка європейських чемпіонів започаткувала спортивна газета L'Équipe.

У першому розіграші Кубка взяли участь 12 команд, які представляли великі міста Європи. З наступного розіграшу у турнірі брали участь лише клубні команди — чемпіони своїх країн.

З сезону 1978/79 рр. усі ігри плей-офф проводились командами на своєму полі та на полі суперника, з сезону 2009/10 рр. вирішальні матчі проходять у форматі «Фіналу чотирьох».

З 1993 року змагання провідних європейських команд відбуваються у форматі Ліги чемпіонів.

В сучасному форматі Ліги Чемпіонів як серед чоловічих, так і жіночих команд беруть участь 16 команд. Серед них: 10 команд є відносно постійними учасниками Ліги чемпіонів, яких обирає ЄГФ; 1-2 клуби від провідних європейських національних чемпіонатів з урахуванням спортивних та маркетингових показників; 6 команд, які отримали уайлд-кард і яких Ліга відбирає за додатковими маркетинговими показниками (відвідуваність матчів, прибутки від продажу квитків, потужність телеринку, якість спортивних споруд, виступи на європейських змаганнях в минулому).

Турнір Ліги Чемпіонів ЄГФ проходить у чотири етапи.

I етап. Змагання починається з групового етапу, на якому 16 команд поділяються на дві групи, А та В, по вісім команд. При цьому в кожній групі не може бути дві команди, які представляють одну країну. Матчі проходять за коловою системою: по два матчі «кожен з кожним». Матчі проводяться за системою чемпіонату з домашніми та виїзними матчами.

По завершенню першого етапу по дві найкращі команди виходять до чвертьфіналу, а команди, які посіли місця з третього по шосте, потрапляють в плей-офф.

На груповому етапі команди розподіляються за набраними очками: за перемогу – 2 оч., за нічию – 1 оч., за програш – 0.

У випадку, якщо дві або більше команд за результатами групового турніру набрали однакову кількість очок, рейтинг визначається за наступною системою:

- 1) найбільша кількість очок в іграх за участю цих команд;
- 2) краща різниця м'ячів;
- 3) найбільша кількість м'ячів, закинутих в матчах за участю цих команд (або на виїзді, коли за два матчі різниця однакова);
- 4) краща різниця закинутих м'ячів у всіх матчах групи;
- 5) найбільша кількість закинутих м'ячів у всіх матчах.

II етап. Команди, що посіли у групах місця з 3-ого по 6-те проводять по два матчі за системою плей-офф (вдома і на виїзді). Третя команда грає з шостою, четверта з п'ятою.

Чотири переможці цих матчів додаються до чотирьох команд, що вийшли з груп напряду до $\frac{1}{4}$ фіналу.

III етап. Чвертьфінальні матчі. Вісім команд-чвертьфіналістів зустрічаються одна проти одної в двоматчевих матчах вдома та на виїзді.

Переможці групи А зустрічаються з переможцем пари А5-В4, а переможець групи В з переможцем пари В5-А4. Команди, які вийшли до чвертьфіналу з другого місця в групі зустрічалися з переможцями пар плей-офф: А2 з переможцем пари А6-В3, а В2 з переможцем пари В6-А3. Отже, спостерігається надання певних пільг командам, які успішніше виступали в груповому турнірі.

Переможці зазначених пар виходять до Фіналу Чотирьох.

IV етап. Фінал Чотирьох. Півфінальні пари формуються сліпим жеребкуванням. Переможці півфінальних зустрічей змагаються між собою за титул чемпіона та друге місце. Команди, що програли розігрують третє та четверте місце.

У Фіналі чотирьох півфінали та фінал проходили як окремі матчі в заздалегідь вибраному місці.

Системи змагань з хокею на світовому (LHG), європейському та національному рівнях

Чемпіонати світу і Європи з хокею проводяться під егідою Міжнародної федерації хокею з шайбою (ІІНФ).

Перший Чемпіонат світу відбувся в 1920 р. в м.Антверпен (Бельгія). Турнір, проведений під час Ігор Олімпіад в 1920 році, визнано першим Чемпіонатом світу з хокею. З 1920 по 1968 рік олімпійський хокейний турнір також вважався чемпіонатом світу цього року. Першим Чемпіоном світу стала національна збірна команда Канади.

Перший чемпіонат світу, який проводився як індивідуальний захід, відбувся в 1930 році, в якому брали участь 12 країн.

Перші три роки Чемпіонат світу проводився раз на чотири роки. В подальшому – щороку. В деякі роки Чемпіонат світу проходив одночасно з Чемпіонатом Європи. В цьому випадку ІІНФ розробляла окремий регламент щодо визначення місця команд в заліку Чемпіонату Європи.

Сучасний формат Чемпіонату світу передбачає участь мінімум 40 команд: 16 команд в основній групі чемпіонату, 12 команд в Дивізіоні I і 12 команд в Дивізіоні II. Якщо команд більше 40, решта змагаються у Дивізіоні III.

Змагання Чемпіонату Світу проходять у два етапи: груповий турнір та плей-офф.

На першому етапі в основній групі 16 команд. 16 команд розбиті на дві групи на основі їхнього світового рейтингу. Рейтинг базується на турнірній таблиці останніх зимових Олімпійських ігор і останніх чотирьох чемпіонатів світу. Результати останніх турнірів мають більшу вагу в рейтингу. Останній чемпіонат світу має 100% цінність, попередній турнір – 75% і так далі. Олімпійський турнір має таке ж значення, як і Чемпіонат світу того ж року.

Кожна команда грає по сім ігор в своїй групі з коловою системою. Для визначення їх рейтингу до 1957 р. застосовувалася така система нарахування очок: перемога – 2 очка, нічия – 1 очко, програш – 0 очок. З метою підвищення конкуренції та видовищності змагань були змінені правила нарахування очок: 3 очки за перемогу в основний час, 2 очки за перемогу в овертаймі або за булітами, 1 очко за поразку в овертаймі, 0 очок за поразку в основний час.

Коли у матчах $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ фіналу, фіналі та матчі за третє місце закінчується основний час з нічийним рахунком, призначається овертайм 10 хв., який грають у форматі по 4 гравці до першої забитої шайби.

Чотири кращі команди з цих груп виходять до другого етапу - плей-офф, де ігри проходять за системою прямого вибування. Крім того, починаючи з 2012 року, команда, яка посіла восьме місце в кожній групі, переходить до дивізіону I, а їх місця у наступному сезоні посідають перша та друга команди дивізіону I поточного року. Аналогічна ротація відбувається між нижчими дивізіонами.

У чвертьфіналі команда, яка зайняла перше місце в одній групі, грає з командою, яка посіла четверте місце в протилежній групі, а команда, яка посіла друге місце в одній групі - з командою, яка посіла третє місце в протилежній

групі. Переможці виходять до півфіналу. Переможці півфіналів переходять до розіграшу золотої нагороди, а переможені — до розіграшу бронзи.

Дивізіон I поділений на дві групи по шість команд. Обидві групи грають у турнірах за коловою системою незалежно одна від одної та від дивізіону чемпіонату. Раніше найкраща команда з обох груп переходила до чемпіонату, тоді як команда, яка займала нижче місце, опускалася до Дивізіону II. Починаючи з 2012 року, дві найкращі команди з групи «А» переходили до чемпіонату, команда з нижчим місцем обмінювалася переможцем з групи «В», а команда, яка посіла останнє місце в цій групі, була відправлена до Дивізіону II.

Ротація в дивізіоні II працює так само, як і в Дивізіоні I, з двома групами по шість команд, де група «А» переводить одну команду до Дивізіону I, а група «В» обмінює свою команду, яка зайняла останнє місце, з Дивізіоном III.

Дивізіон III складається з однієї групи з шести команд, і якщо більше ніж шість націй зареєструються для цього найнижчого рівня, то буде проведено кваліфікаційний турнір.

З 2020 року представлено IV дивізіон.

Отже, регламент проведення Чемпіонату світу з хокею поєднує колову систему та запозичену з NHL систему плей-офф. При цьому в плей-офф враховується команди за результатами групового турніру.

Кубок європейських чемпіонів (ІНФ European Champions Cup) — щорічний клубний хокейний турнір. Був заснований у 1965 році і проводився до 1997 р. під егідою Міжнародної федерації хокею із шайбою. З 1992 року турнір змінив назву на Кубок Європи. Проблема була пов'язана з тим, що країни мали різний рівень розвитку хокею, тому одні команди були слабшими за інші, що призвело до ряду неконкурентоспроможних, односторонніх ігор. В 1996/97 був проведений останній сезон Кубка Європи.

В цьому сезоні проводилися два рівноцінних турніра: Кубок Європи та другий — Хокейна Євроліга, проведена на комерційних засадах та яка проіснувала чотири сезони. У 2005 році було відроджено Кубок європейських чемпіонів. В сезоні 2008/09 він змінив назву на Хокейну лігу Європи. Організація турніру базувалася на комерційно-спортивних засадах. Після 2009 року турнір не проводився.

У 2013 р. за ініціативи 26 клубів, 6 ліг та Міжнародної федерації хокею (ІНФ) був заснований європейський хокейний турнір першого рівня, що отримав назву Хокейна ліга чемпіонів (Champions Hockey League). У турнірі, започаткованому в сезоні 2014–2015 рр., беруть участь кращі команди Європи.

Склад учасників формується з урахуванням рівня розвитку хокею в країнах Європи, рейтингу клубів та маркетингових чинників.

Про зростання популярності турніру свідчить динаміка зростання призового фонду. Зокрема, в сезонах 2018/19 та 2019/2020 рр. загальний призовий фонд становив 2,34 млн. євро, з яких клуб-переможець отримував 425 тис. євро. В сезоні 2022/23 призовий фонд зріс до 3,46 млн.євро. Чемпіони отримують 720 тис.євро.

В турнірі сезону 2022/23 рр. беруть участь 23 клуби з різних європейських ліг першого рівня, у т.ч. п'ять клубів зі Швеції, по чотири – з

Німеччини та Фінляндії, три – з Чехії, по два з Австрії та Польщі, та команди з Угорщини, Данії, Норвегії, Великої Британії, Словенії, Словаччини, Франції. Окрім чемпіона Континентального кубка та запрошеної команди з уайлд-кард, в турнірі беруть участь 24 команди з шести ліг-засновників, а також національні чемпіони з Данії, Франції, Великобританії, Норвегії, Польщі, Словаччини та Словенії.

Кваліфікаційні критерії для національних ліг базуються на таких показниках:

- Чемпіони Хокейної Ліги Чемпіонів
- Чемпіони національної ліги (переможці плей-офф)
- Переможці регулярного сезону
- Друге місце в регулярному сезоні
- Команда, яка посіла третє місце в регулярному сезоні
- Команда, яка посіла четверте місце в регулярному сезоні
- Команда, яка посіла п'яте місце в регулярному сезоні

Під час жеребкування команди-учасниці були розділені на чотири «кошки» з 1 по 4 відповідно до їхніх досягнень у своїх національних лігах і статусу відповідної ліги в рейтингу Ліги. Чинний чемпіон Ліги Чемпіонів Rögle BK (станом на 2022/23) отримав місце в «кошику-1». Крім цього, в «кошик-1» потрапили чинні чемпіони шести засновницьких ліг і переможець регулярного сезону Хокейної Ліги Швеції. Решта 16 команд із засновницьких ліг потрапили до «кошиків» 2 і 3. Четвертий «кошик» включав чемпіонів плей-офф із семи ліг клуб-переможець Континентального кубка ІІHF 2021–22.

Змагання Ліги Чемпіонів проходять у два етапи: груповий турнір та плей-офф.

На груповому етапі команди розподіляються на 8 груп по 4 команди.

Кожна команда зіграє вдома та на виїзді проти кожної іншої команди шість ігор.

Дві найкращі команди вийдуть до 1/8 фіналу.

За умови рівної кількості очок пріоритет надається команді, яка набрала більше очок в зустрічах. Система нарахування очок така сама як на Чемпіонаті світу: 3 очки за перемогу в основний час, 2 очки за перемогу в овертаймі, 1 очко за поразку в овертаймі, 0 очок за поразку в основний час. Якщо дві або більше команд мають однакову кількість очок, для визначення рейтингу застосовуються наступні критерії:

- Очки в очних матчах між нічийними командами;
- Різниця м'ячів в очних матчах між командами, які зіграли внічию;
- Голи, забиті в очних матчах між командами, які зіграли внічию;
- Більша кількість голів в одному з матчів між командами, які зіграли внічию;
- Найбільша кількість голів у двох серіях вигранних ударів;
- Вища позиція в клубному рейтингу Хокейної Ліги чемпіонів 2021–22 рр.;
- Різниця м'ячів у всіх групових матчах;
- Голи, забиті у всіх матчах групи;
- Перемоги в основний час у всіх групових матчах;
- Перемоги в овертаймі у всіх групових матчах;
- Поразки в овертаймі у всіх групових матчах.

16 команд (по дві кращих з групи) виходять в плей-офф.

В 1/8 фіналу команди, які посіли перші місця в своїх групах зустрічаються з командами, що посіли другі місця з інших груп групового турніру. Пари визначаються жеребкуванням. Команди, які зустрічалися між собою на груповому етапі, не можуть повторно зустрічатися в 1/8 фіналу.

У кожному раунді, окрім фіналу, команди грають дві гри, і загальний рахунок вирішує, яка команда проходить далі. Як правило, перший матч приймає команда, яка має нижчий рекорд на турнірі, а матч-відповідь проводиться на домашньому льоду іншої команди. Якщо загальний рахунок нічийний, призначається овертайм. Якщо овертайм закінчується нічиєю, команда, яка виграє змагання по пенальті, проходить вперед.

Команди, які програли у півфінальних зустрічах змагаються за бронзову нагороду, переможці за перше і друге місце.

Фінал зіграє на домашньому льоду команда, яка має кращий результат в турнірі.

Системи змагань з футболу на світовому (FIFA), європейському (UEFA) та національному рівнях

Збірні команди країн грають у двох-цикловому форматі:

2 роки – континентальні чемпіонати;

2 роки – Кубок світу з футболу

Чемпіонат світу з футболу (Кубок світу з футболу) — міжнародне футбольне змагання, в якому беруть участь чоловічі збірні команди країн — членів Міжнародної федерації футболу (ФІФА). Змагання проводяться раз на чотири роки, починаючи з першого турніру в 1930 р. Відбіркові матчі до фінального турніру можуть відбуватись впродовж трьох років до початку чергового чемпіонату світу.

Фінальна частина чемпіонату світу, у якій беруть участь 32 збірні команди, проводиться у декількох містах країни-господаря (або країн-господарів) і триває близько місяця. Кубок світу з футболу має найбільшу у світі аудиторію з-поміж усіх спортивних змагань.

Відбіркові або кваліфікаційні змагання перед Чемпіонатом світу проводяться за територіальною ознакою відповідно до представництва у регіональних федераціях ФІФА: азіатської (АФК), африканської (КАФ), європейської (УЄФА), північноамериканської (КОНКАКАФ), південноамериканської (КОНМЕБОЛ) та Океанії (ОФК). Перед черговим турніром ФІФА визначає кількість місць у фінальному турнірі, які отримає кожний регіон.

Формула проведення фінального турніру чемпіонату світу передбачає участь 32 команди та складається з двох етапів: групового турніру та ігор на вибування.

На етапі групового турніру команди поділяються на 8 груп по чотири команди, щоб рівномірно розподілити команди з високим рейтингом. Склад груп визначається жеребкуванням, під час якого 8 команд («сіяні») отримують перші номери у своїх групах, а решта 24 команди поділяються на три кошики відповідно до географії та рейтингу ФІФА. З кожного кошика до кожної групи потрапляє в результаті одна команда, проте є додаткові правила, що ускладнюють процедуру жеребкування: наприклад, в одній групі не може бути більше двох європейських команд і більше однієї команди з будь-якого іншого регіону.

В кожній групі команди проводять матчі між собою за коловою системою. Матчі останнього туру в кожній групі проводяться в один день і розпочинаються одночасно. За перемогу в матчі команда отримує 3 очки, за нічию — 1, за поразку — 0. З кожної групи до другого раунду (плей-офф) виходять команди, які посіли перші два місця, — лише 16 учасників чемпіонату.

На другому етапі команди грають матчі за системою прямого вибування — той, хто програв (за винятком учасників півфінальних ігор), закінчує свою участь у турнірі. Якщо рахунок після закінчення основного часу нічийний, призначається додатковий час, а якщо він не допоміг виявити переможця, проводиться серія пенальті.

У 1/8 фіналу переможці груп першого раунду грають із іншими командами з інших груп. Переможці цих ігор виходять до 1/4 фіналу, переможці 1/4 фіналів – до півфіналу. Команди, які програли у півфіналах, розігрують третє місце у матчі між собою.

Команди, які перемогли у півфіналах, грають фінальний матч. Переможці фіналу отримують звання чемпіонів світу, золоті медалі та Кубок світу на тимчасове зберігання до наступного чемпіонату. Збірна команда, яка прогала у фіналі, нагороджується срібними медалями.

Чемпіонат Європи з футболу (UEFA European Football Championship) — найпрестижніша континентальна першість світу, головне змагання національних збірних з футболу. Відбувається під патронатом Співки європейських футбольних асоціацій (УЄФА), починаючи з 1960 р., і чергується з Чемпіонатом світу. До 1968 р. Чемпіонат Європи з футболу мав назву Кубок європейських націй.

Фінальні турніри Чемпіонатів Європи відбуваються раз на 4 роки в заздалегідь обраній країні-господарці чемпіонату, однак разом із відбірковим турніром і паузою між відбірковим і фінальним турніром він триває майже 2 роки.

Жіночий Чемпіонат Європи з футболу вперше відбувся в 1984 р., і починаючи з 1997 р. проводиться раз на 4 роки.

Формат проведення Чемпіонату Європи змінювався з моменту його заснування. Зокрема, це стосується кількості команд, що потрапляють до фінального турніру: 4 команди (1960-1976), 8 команд (1980-1992), 16 команд (1996-2012) або 24 команди (2016- 2020).

Команди, що беруть участь у фінальній частині турніру, визначаються через серію кваліфікаційних ігор. До 1968 р. команди визначалися в домашніх і виїзних іграх між собою. Після 1968 р. збірні проходили кваліфікацію спочатку у відбіркових турах, згодом у плей-офф (переможці груп грали між собою; стадія 1/4 фіналу), перш ніж потрапити до фінальної частини. З 1980 р. команда країни-господарки фіналу Чемпіонату автоматично потрапляла до фінальної частини.

Так, відбірковий турнір на Чемпіонат Європи-2024 відбуватиметься наступним чином: 7 груп по 5 країн та 3 групи по 6 країн. У відбірному турнірі братимуть участь 53 країни. У фінальному турнірі візьмуть участь 24 збірні, з них автоматично кваліфікувалася на правах господарів Німеччина. 23 путівки, що залишилися, будуть розіграні через відбірковий турнір, 20 з яких безпосередньо як команди, які перемогли або посіли друге місце у відбірковій групі, решта 3 через матчі плей-офф. Місця в плей-офф посядуть команди, які показали найкращі результати в Лізі націй УЄФА сезону 2022/23.

В процесі кваліфікації до Чемпіонату Європи-2020 в основному процесі відбору були визначені тільки 20 з 24 команд у фінальному турнірі. Всі 55 збірних Європи були поділені на 10 груп, по дві найкращі команди з кожної групи потрапили безпосередньо на чемпіонат Європи.

Ще 4 команди приєдналися за результатами їх участі Лізі націй УЄФА. Всі 55 збірних також були поділені на 4 дивізіони по 4 групи у кожному. Переможці груп кожного дивізіону взяли участь у плей-офф, переможці цих

турнірів вийшли у фінальний етап. Таким чином, з моменту свого заснування (2018) Ліга націй УЄФА пов'язана з кваліфікацією на Чемпіонат Європи, надаючи командам ще один шанс отримати кваліфікацію на турнір.

У фінальній частині турніру Чемпіонату Європи беруть участь 24 збірні команди. Ці команди поділяються на шість груп по чотири команди у кожній.

У плей-офф (1/8 фіналу) виходять команди, які посіли в групах перше або друге місце, а також чотири найкращі команди з тих, що посіли третє місце у своїх групах. Починаючи з цього етапу, команди проводять матчі за системою прямого вибування. Якщо матч на цьому етапі завершується з нічийним результатом після 90 хв. основного часу, призначається додатковий час (два тайми по 15 хв.). Якщо після завершення додаткового часу рахунок рівний, то переможець матчу визначається в серії післяматчевих пенальті

Матч за третє місце в Чемпіонаті Європи УЄФА не передбачено.

Ліга чемпіонів УЄФА (UEFA Champions League) — щорічний турнір, що проводиться між європейськими клубами вищих дивізіонів, які найбільш успішно виступили в національних чемпіонатах попереднього сезону. Турнір проводиться під егідою Спілки європейських футбольних асоціацій (УЄФА),

З сезону 1955/56 рр. турнір мав назву Кубок Європейських чемпіонів. Починаючи з сезону 1992/93 рр., турнір отримав назву Ліга Чемпіонів УЄФА.

Кількість місць у розіграші залежить від таблиці коефіцієнтів УЄФА:

- асоціації, що займають у таблиці з 1 по 4 місце, представляють кращі 4 команди;
- асоціації, що займають у таблиці з 5 по 6 місце, представляють кращі 3 команди;
- асоціації, що посідають у таблиці з 7 по 15 місце, представляють кращі 2 команди;
- асоціації, що посідають у таблиці 16 місце і нижче, представляють 1 команду.

Місце в таблиці також визначає, з якого етапу клуби вступають у розіграш. Наприклад, по 4 клуби з перших 4-х асоціацій відразу потрапляють у груповий етап, а асоціації, що займають у таблиці нижчі місця, представляють 1 команду, починаючи з кваліфікації.

Так, для Ліги чемпіонів УЄФА 2022/23 рр., використовуються місця асоціацій у рейтингу асоціацій УЄФА за 2021 р., який враховує результати країн у європейських клубних змаганнях з сезону 2016/17 – 2020/21 рр.

Команди можуть потрапити до Ліги чемпіонів не через рейтинг, а іншим шляхом. Зокрема, додаткові путівки отримують переможці попередньої Ліги чемпіонів УЄФА та переможець попередньої Ліги Європи УЄФА.

Турнір складається з декількох етапів і починається з кваліфікаційних раундів. Команди повинні зіграти по 2 гри (вдома та в гостях). Переможець за сумою двох зустрічей потрапляє до наступного кваліфікаційного раунду. Пройшовши всі кваліфікаційні раунди, команди потрапляють у груповий етап разом із командами, які потрапили туди безпосередньо.

В турнірі є чотири відбіркові раунди (включаючи раунд плей-офф), що являють собою два поєдинки (гру вдома й на виїзді). За результатами визначаються останні 10 з 32 учасників групового етапу.

У основну сітку ведуть два шляхи: «шлях чемпіонів» або «шлях нечемпіонів».

«Шлях чемпіонів». Перший відбірковий раунд складається з двох двоматчевих поєдинків, в яких беруть участь чемпіони країн, що займають 50-50 місця в рейтингу УЄФА. Переможці виходять в другий відбірковий раунд, де їх чекають чемпіони 32 країн УЄФА, які займають місця, що займають в рейтингу, з 17 по 49. Сімнадцять сильних клубів в третьому відбірковому раунді об'єднуються з переможцями національних асоціацій з місцями в рейтингу 14-16. Потім десять переможців зустрічаються в раунді плей-офф. Двоматчеві зустрічі вдома і на виїзді визначають ще 5 учасників групового етапу Ліги чемпіонів.

«Шлях нечемпіонів». Національна асоціація, що займає 6 місце в рейтингу УЄФА, делегує в третій відбірковий раунд третього призера свого чемпіонату. Сюди ж потрапляють срібні призери національної першості країн, які займають в рейтингу УЄФА місця з 7 по 15. П'ять переможців отримують пропуск в раунд плей-офф, де зустрічаються з командами, що зайняли четверті місця в чемпіонатах трьох найсильніших асоціацій згідно з рейтингом УЄФА, а також володарі бронзових медалей національної першості країн, що займають 4 і 5 місця в рейтингу УЄФА.

Учасники «Шляху чемпіонів» і «Шляху нечемпіонів» не можуть перетнутися в кваліфікації Ліги чемпіонів.

Команди, що поступилися в третьому відбірковому раунді Ліги чемпіонів, продовжують боротьбу в раунді стикових матчів Ліги Європи УЄФА. Клуби, що програли в стикових матчах Ліги чемпіонів, попадуть в груповий етап Ліги Європи УЄФА.

На стадії кваліфікації команди грають за кубковою системою на вибування.

Представники однієї країни (асоціації) та команди з однієї групи не повинні грати один з одним.

У груповому раунді команди розподіляються на 8 груп, в кожній з яких грають по 4 команди. Команди з однієї асоціації не можуть потрапити в одну групу і розподіляються на чотири кошики за наступними принципами:

- кошик 1 - переможці попереднього сезону Ліги чемпіонів та Ліги Європи, чемпіони 6 найкращих асоціацій на основі рейтингу асоціацій УЄФА.
- кошик 2, 3 та 4, до якого потрапили решта клубів, на основі клубних коефіцієнтів УЄФА.

Кожен клуб грає по два матчі з усіма командами своєї групи.

Команди, що посіли 1-е і 2-е місце у своїх групах, продовжують боротьбу в 1/8 фіналу Ліги чемпіонів. Команди, що посіли третє місце у своїх групах у груповому етапі Ліги чемпіонів, продовжують боротьбу в 1/16 фіналу Ліги Європи.

На етап плей-офф потрапляють 16 команд. Плей-офф починається з 1/8 фіналу. Команди проводять грають по два матчі за системою прямого вибування, за підсумками яких вирішується, хто проходить до 1/4 фіналу.

Жеребкування на цьому етапі не передбачає жодних обмежень. За чвертьфіналами йдуть півфінали, а потім фінал, який складається з одного матчу на нейтральному стадіоні. Стадіон обирається заздалегідь комісією УЄФА з претендентів, що подали заявку. Він повинен задовольняти всі необхідні вимоги, маючи 5 зірок рейтингу УЄФА.

Ліга Чемпіонів УЄФА має значний призовий фонд. Клуби отримують винагороду у відповідності до їх результатів. Так, в сезоні 2020/21 рр. нагороди були розподілені наступним чином: учасники попереднього та кваліфікаційних раундів отримали 230-480 тис. євро; виплата за участь у груповому етапі- 15 250 000 євро, перемога у матчі групового етапу-2,7млн.євро; нічия у матчі групового етапу- 900 тис. євро; перший раунд плей-офф (1/8 фіналу)- 9,5 млн. євро; чвертьфінал – 10,5 млн. євро; півфінал-12 млн. євро; команда, що програла у фіналі-15 млн.євро; переможець – 19 млн.євро.

Висновки

Найбільш популярні командні ігрові види європейського спорту після рішення МОК про допуск спортсменів-професіоналів до Олімпійських ігор та після розпаду країн соціалістичної співдружності почали процес активної комерціалізації змагань. У футболі комерціалізовано не лише клубні турніри, а і Чемпіонати світу та континентальні чемпіонати. ФІФА не дозволяє елітним футболістам брати участь в Іграх Олімпіад саме з комерційних міркувань, оскільки у футболі в системі двохрічних циклів йдуть континентальні та світові чемпіонати.

Разом з тим, в системі проведення як Чемпіонатів світу та Європи, так і турнірів клубних команд враховуються спортивні (ротація клубних та національних збірних команд між вищими та нижчими дивізіонами) та економічні засади.

Окремі елементи систем змагань (групові турніри, ігри плей-офф, надання пільг у плей-офф тим командам, які на груповому етапі мали вищий рейтинг, формування спортивної еліти) запозичені в елітних лігах Північної Америки.